

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

Pošnina plačana v gotovini.

STRAŽA izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravnništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5 Z uredništvom se more govoriti vsaki dan samo od 11. do 12. ure. Rokopisi se ne vračajo.

Nezaprite reklamacije so poštnine proste. Telefon interurban št. 113.

50. števil.

Maribor, dne 30. aprila 1924.

Letnik XVI.

Praznik dela.

Jutri se praznuje prvi majnik — praznik dela. Ta dan praznuje delavstvo vseh dežel in po tem, kako se po samezne vlade obnašajo napram praznovanju tega dneva, se lahko najde najboljše merilo ali celo ogledalo za socialne razmere v dotičnih državah. Reakcija proti prazniku dela se je kakor navadno najprej pokazala v grofovsko-fašistovski Madžarski. Vlada je namreč prepovedala vsa zborovanja in obhode za čas od 27. aprila do vstevši 2. maja. Madžarski so primerno sledili tudi generalni diktatorji Španije, ki so hitro preklicali vsa že izdana dovoljenja za proslavo 1. maja. Po podobnih potih se gre tudi v mnogih drugih državah in končno imamo tudi pri nas v Jugoslaviji najokrutnejši gospodski režim, ki stori vse, da jemlje in krati čast poštenemu delu in delavskemu stanu.

Naš režim ima to posebnost, da tepta do malega vse zakone ter se, kakor je izjavil pošten srbski politik Davidovič, — krčevito in točno drži samo onih, ki služijo v korist vladajoči gospodi. Med temi zakoni so v prvi vrsti tudi izjemni zakoni, ki so naperjeni proti delavstvu, a se dajo raztegniti tudi na vse druge nasprotnike vladajočega režima. To so raznovrstne variante »obznane« in pa takozvani zakon o zaščiti države, ki bi se pa po pravem moral imenovati zakon v zaščito Pašića — Pribečevićeve družbe. Oni, ki ta zakon potrebujejo pri vseh svojih nečednih poslih, oni, ki so ga ustvarili, oni, ki ga najokrutnejše izvajajo, so danes tudi na vladi in tako si lahko ves svet predstavi, kako je pri nas s proslavo praznika dela.

Dostojni proslavi praznika dela, ki ga obhaja delavstvo celega sveta nasprotuje torej pri nas na eni strani nasilni režim, na drugi strani je pa še marsikaj, kar izhaja tudi iz režimskega ozračja. Predstavniki režima so namreč uspeli, da s korupcijo in demagogijo silno zmedejo delavske sloje. Posrečilo se jim je, vriniti v delavske vrste svoje centralistične agente. Napravimo si samo kratek pregled delavskega gibanja teh 5 in pol leta obstoja Jugoslavije. Beograjski centralisti so takoj ob začetku zanesli centralistično idejo v vodstvo socialne demokracije v Jugoslaviji. Komunisti, ki so spodrinili socialno demokracijo, so bili spčetka tudi centralisti in beograjski mogotci so si zadovoljno meli roke, da plava delavstvo tako lepo v centralističnih vodah. Ko je čas prinesel veliko razočaranje nad centralizmom, so ostali voditelji delavskih mas še vedno centralisti in to so po večini tudi še danes. Radikalni in policajdemokratski vladinovci so čas prav dobro izrabili ter so vse storili, da z nasiljem in drugimi sredstvi uničijo delavski pokret na političnem in na strokovnem polju. To jim je bilo samo za to tako lahko, ker so poprej v delavsko politiko vrinili svoje centralistične agente. Centralizem se je namreč v najstrožji obliki izvajal tudi v delavskih organizacijah in organizacije so čisto naravno na tem začele propadati. Socijalisti, kakor komunisti so vedno dejali: Denar v Beograd, vse v Beograd v centralo, skrbeli so pa hote ali ne hote za to, da organizacije po Sloveniji in Hrvatski niso dobile nič. Take organizacije je bilo seveda zelo lahko ubiti, zelo žalostno in pa čudno je pa to, da njih ostanki še danes strogo centralistično vegetirajo in da se od nobene strani ne čuje in ne vidi tako malo smisla in razumevanja za avtonomistične težnje, kakor ravno od strani patentiranih socialističnih voditeljev.

Socialistični prvaki se še pri zadnjih volitvah niso iztreznili. Mandate so izgubili, delavstvo jim je uteklo in ko so volitve izpadle kot pravi narodni plebiscit, ter so prinesle centralizem v naših krajih strašen poraz, so oni ostali centralisti. Ta zagrizenost v centralističen naziranj je nekaj zelo čudnega in človek si mora misliti, da ni mogoče, da bi takozvani delavski voditelji hodili po tej poti iz lastnega nagiba. Politično se jim to ne izplača in zato se da le misliti, da imajo druge razloge za favoriziranje centralizma, ki ga v veliki večini ljudstvo odklanja. Pa naj še toliko računajo s tem, koliko se jim je centralizem že izplačal in naj še tudi tako lahkoverno upajo, da se še bo, to bi danes le lahko uvideli, da jim je ravno ogrevanje za centralizem odvzelo zaupanje delavstva ter razbilo tudi strokovno delavsko organizacijo.

Pri nas se praznik dela tako dolgo ne bo primerno praznoval, dokler se voditelji delavskih organizacij ne otresejo centralizma. Medle fraze o »meščanskem« pojmovanju notranje ureditve države in o indiferentnosti delavstva napram temu, danes pač ne držijo več, ampak danes se je treba odločiti ali za tabor vladinovcev-centralistov ali pa za naziranje ogromne večine ljudstva. Socijalisti svoje stranke ne bodo rešili s tem, če očitajo danes Slovence, ki so bili pred štirimi leti na vladi, vse to, kar se je tedaj zakrivilo nad delavstvom. Danes je vendar vsakemu človeku jasno, da tedaj ni odločeval eden ali pa drugi minister, ampak ona večina gospode, ki še danes vlada tej državi. Naj bi socialisti samo na to pomislili, kaj so lahko oni pridobili delavstvu dobrega in kaj so vsaj slabega od njega odvrnili, ko so bili

sami na vladi. Če to malo pomislijo bodo tudi morali priznati, da so bili tudi tedaj brez moči in da so kurz protisocialne politike vodili oni ljudje, ki ga vodijo še danes. Pri tem razmišljanju bi morali zopet priti na centralizem. Pri centralističnih vladah je mogoče, da recimo sam Pašić s par tovariši vodi celo vladno in celo državo, da se v njegovi vladni družbi dobre stvari sploh ne morejo uveljaviti, slabe pa ne preprečiti.

Ko bo delavstvo enkrat pognalo centralistične agente, bodo gotovo oživele tudi delavske organizacije, ki bodo znale pridobiti delu priznanje in spoštovanje, a bodo pri tem s svojim članstvom podpirale kmetskega sotrpinca do izvajanja avtonomnih pravic naroda in dežele.

Politični položaj.

Soglasje v opozicijskem bloku. Hrvatski poslanci ki so bili na Dunaju pri Radiču, naglašajo, da ima predsedstvo HRSS popolnoma svobodne roke, da odloča v okviru programa HRSS kakor dosedaj po lastnem prevdaru. Predsedstvo HRSS je sprejelo sklepe za vsak slučaj razvoja vladne krize in motri razvoj političnega položaja popolnoma mirno. Kar se tiče vstopa HRSS v opozicijski blok in nadaljnjih formalnih dejanj, je to stvar opozicijskega bloka. Predsedstvo HRSS stoji tudi v bodoče na stališču, da podpira opozicijski blok v svrhu, da se strmolavi sedanji režim, in bo v tej smeri storilo vse, kar bo smatral opozicijski blok za potrebno. V vprašanju prevzeta vlade stoji predsedstvo HRSS na stališču, da ima opozicijski blok kot ljudska in parlamentarna večina prevzeti vladno, bodisi poslovno, bodisi volilno. Glede vstopa HRSS v vladno in glede ostalih stvari, ki bi eventualno prišle pri tem v poštev, se smatra, da je to zadeva opozicijskega bloka, ki jo bo rešil, kakor bodo zahtevale razmere. Kar se tiče koncentracijske vlade, se smatra za zadnji poizkus, da se reši radikalna stranka, četudi za ceno žrtvovanja njenih voditeljev; vendar se smatra, da se na ta način položaj ne bo prav nič popravil, marveč bi se sedanje stanje nadaljevalo in koalicijska podaljšala. Kar se tiče secesije med radikali, je mogoča, prepušča se pa opozicijskemu bloku, da svoje vrste razširi ali ne razširi, kar se mu zdi primerno. Glede rešitve sedanje krize se sodi, da gre za velike stvari. Jeli že naprej ustvarjena osnova za tako ali drugačno rešitev krize, se ne ve. — Misli se pa, da je prišel trenutek, ko bi se z najvišje strani moglo stvoriti mnogo za srečo in blagostanje cele države in vsega ljudstva.

Skrbi in težave korupcijskega bloka. Radikale zelo skrbi akcija poslanca Nastasa Petroviča. Pripoveduje se, da je od merodajnih činiteljev dobil nalog, naj se v Zagrebu točno prepriča o stališču Radičevcev napram kroni. Petrovič je dobil zadovoljiva poročila in sedaj se pričakuje, da razprši razne intrige proti Hrvatim in bloku. — Radikali se Pribečevića vedno bolj ogibljejo, ker so radi njega prišli v velike zadrege, in skrbijo jih tudi to, ker sta bila zopet na dvoru dr. Korošec in Ljuba Davidovič. — Veliko se pričakuje tudi od proglasa, ki ga jutri izda Radičeva stranka na hrvatski narod. Ta proglas bo govoril o odnošajih te stranke do federalističnega in opozicijskega bloka, o sedanji notranji politični krizi in o razmerju stranke do države in državnih vprašanj, o obliki vladavine, o sporazumu vseh narodov in o ustavi, o pogojih, pod katerimi je Radič voljan v vseh teh vprašanjih v parlamentu sodelovati. Dne 2. maja bosta odpotovala dr. Maček in Predavec v Beograd, da nadalje osebno prisostvujeta razvoju krize.

Federacija hrvatskih strank. Radičev »Slobodni dom« bo sporočil takozvano federacijo hrvatskih strank, ki je nastala po sklepu posebnega pogajanja. V tej federaciji se nahajajo za sedaj: HRSS, Hrvatska Zajednica, Hrvatski Radnički Savez in del Hrvatske Stranke Prava, katerega vodi dr. Mirko Košutič. Ustanovitev federacije HRSS se smatra za naravno posledico sedanjih odnošajev med temi strankami. Nadalje se smatra, da se v federaciji faktično nahaja tudi jugoslovanska muslimanska avtonomistična organizacija in da je samo vprašanje časa, da se ta federacija tudi formalno razširi na JMO.

Srnaovsko nasilje na nemškem zborovanju. V nedeljo so imeli vojvodinski Nemci v Novem Vrbasu svoj letni kongres. Popoldne je bilo na prostem zelo obilno obiskano zborovanje, katero so po divjaško kršili srbski fašisti ali srnao, ki so se natepli iz cele Vojvodine. Govornikom so delali medklince: Živio kralj, živio velika Srbija, živio Pašić, doli Nemci, doli blok itd. Nemci so odgovarjali, da je to država Srbov, Hrvatov in Slovencev ter da so tudi Nemci njeni lojalni državljani. Fašisti so divjali naprej in popolnoma pobesneli, ko je začel poslanec dr. Moser čitati brzojavko na kralja. — Zborovalci pozdravljajo kralja kot vrhovnega čuvaja zakonov in državljskih pravic ter ga prosijo, naj sprejme izraze njihove udanosti ter jim nakloni zašči-

to z naprednimi in pravičnimi zakoni. Ko se je ta pozdrav bral, so fašisti navalili na govorniški oder ter streljali in klali, da je več zborovalcev težko ranjenih, mnogi pa lahko. Predsedstvo shoda se je obrnilo na policijskega komisarja, ki je bil prisoten, za pomoč, ta je pa izjavil, da nima ljudi na razpolago ter je potem shod razpustil, kakor poprej Davidoviču v Subotici. — Radi nasilja se je brzojavno protestiralo v Beograd. Zborovalci so sprejeli resolucijo, ki odobrava parlamentarno delovanje nemškega kluba v parlamentu. Resolucija ugotavlja, da so hoteli nemški poslanci sodelovati z radikalno vladno, toda sodelovanje jim je bilo onemogočeno vsled odpora radikalov, ki so zavlačevali izpolnitev vseh Nemcem danih obljub, ki so temeljile na ravnopravnosti nemškim z ostalimi državljani SHS. — Agrarna reforma, strankarstvo v upravi, nazadnjaška šolska zakonodaja in še mnogo sličnih zadev so dovedle nemški klub v opozicijo. Zborovalci odobravajo moško držanje nemškega kluba proti režimu, ki vse težnje Nemcev zaničuje in prezira in tepta vse principe, ki veljajo v pravnih državah.

Pašić na agitaciji. Pašić se je podal na radikalski shod v Bjelino v Bosno in radikali so ga odpravili na pot, kakor kakšnega monarha. Najprej so s posebnim proglasom naznanili prihod »visokega gosta« in v tem proglasu natančno razložili, kako se naj »Njega« pričakuje in sprejema. Poleg tega so pa bila izdana še druga navodila, da policaji in drugi oblastni organi priženejo skupaj ljudstvo ter se vse drugo pripravijo. Pašić je vzel s seboj vse svoje ljubljence, kakor: Lazico Markovića, Kojiča, Janjića in še druge tem podobne. Vozi se na državne stroške in na državne stroške bo seveda tudi pirovala ta dična gospoda.

Zemljoradniško zborovanje v Sarajevu. Včeraj se je začelo v Sarajevu zborovanje zemljoradnikov. Na zbor so prispeli menda vsi zemljoradniški poslanci iz Beograda in precej zastopnikov zemljoradniških organizacij iz Srbije, Črne Gore in Dalmacije.

Po svetu.

Pred vojaško diktaturo v Bolgariji. Iz Sofije poročajo, da je opažati v vrstah bolgarskih delavcev in kmetov zelo živahno gibanje, kar daje vladi slutnje novih nemirov in uporov. O tem se je govorilo že v sobranju in justični minister je napovedal posebne ukrepe proti agrarno-delavski zvezi. Opozicija sklepa iz te izjave, da pripravlja vlada vojaško diktaturo.

Rumunija se brani priznati grško republiko. Grška vlada je pri rumunskem vladnem predsedništvu že ponovno urgirala, da se da agreement novemu grškemu konzulu. Rumunska vlada na to še do danes ni odgovorila, njeni zunanji predstavniki pa trdijo, da mora čakati na vrnitev kralja in kraljice.

Nasvet varčevanja češki vladi. Za varčevanje v čeških ministrstvih piše legionarski dnevnik »Narodni Osvoboženi« in zahteva, da se odpravi ministrstvo za prehrano, za zdravstvo, za unifikacijo in trgovino. — Poštno ministrstvo naj se spoji s trgovskim ali z železniškim ministrstvom. Ministrstvo za zunanje zadeve in narodno obrambo posluje s sila velikim in dragim objemom. Poljedelskemu ministrstvu in ministrstvu za javna dela očita omenjeno glasilo, da strankarsko podpirata ožje interese onih skupin, ki se ž njimi strinja jo proti širšim interesom cele države.

Potovanje čehoslovaškega zunanjega ministra. Dr. Beneš se je končno vendarle odločil za potovanje v Italijo ter bo odpotoval najbrž v polovici maja. Za časa svojega bivanja bo obiskal predsednika Masaryka, ki je že odpotoval na Sicilijo na enomesečni oddih. V juniju se poda dr. Beneš v Ženevo, kjer bo prisostoval zasedanju Zveze narodov, ki bo trajalo teden dni. Ni izključeno, da bo po zaključku zasedanja odšel tudi v Pariz. Ministrovo potovanje v Ameriko je določeno za sredo meseca junija. V Ameriki bo imel več predavanj in bo obiskal čehoslovaška središča, predvsem Chicago in Pittsburg. Bivanje dr. Beneša v Ameriki je proračunano na 6 tednov. Po povratku iz Amerike se udeleži dr. Beneš zopet zasedanja Zveze narodov v Ženevi, ki bo trajalo najbrž ves mesec september.

Anglež o Češki. »La Nacion« v Buenos Airesu ima od svojega londonskega poročevalca dolg članek o Čehoslovaški. Anglež ugotavlja najprej, da je Češka še najboljše organizirana država izmed vseh, kar se jih je rodilo iz versajlske mirovne pogodbe, potem pa povdarja, da je v njej veliko preveč šovinizma. Članek se končuje takole: Vsled teh ekscesov češkega patriotizma, je Masaryk v mojih očeh tragična prikazen. Ker ta občudovanja vreden mož, ta učenjak, profesor, sin vaškega kovača, je bil ravno oni, ki je storil največ za probujenje narodne zavesti in samospoštovanja med Čehi. Lahko se reče, da je on tisti, ki je na novo ustanovil nacijo. Verjel je tedaj in verjame še sedaj, da je politikal v življenje za evropski koncert potrebnega in odločilnega svetovalca. A mogoče, da ni vstvaril drugega kot brezoblični abort. Plemenito rodoljubje, katero je

vzbujal, so ponižali in podivjali, a okrog njega in okrog g. Beneša se drena burna in nestrpna množica ultrapatrijotov. Medtem so domači Nemci ob raznih prilikah nastopali z nerazumljivo trdoglavostjo, ščuvani od Avstrijcev, lastnikov zemljišč, divji radi davkov, s katerimi se je otežilo kapital, ne delajo drugega, kot da stvarjajo utemeljenost da se jih pritiska. Po sosednih nemških mestih kot so na primer Marijini Vary, se v maščevanju bojkotira Čehe in njihove izdelke. Vendar, neobhodno potrebno je, da bo bodočnost Češke jasna. Izključno češka čehoslovaška z gotovim francoskim nadhimom za cilje mednarodne politike, bi ne bila ničesar drugega, kot druga izdaja Poljske, s položajem, ki bi bil za evropske zadeve radi svoje neznatnosti ravnotako neprimeren in žaljiv.

Škotska zahteva avtonomijo. V nedeljo so bile v Glasgowu velike narodne manifestacije za samostojnost Škotske. Zahteva se samostojni parlament z neodvisno notranjepolitično zakonodajo. Škotski poslanci v spodnji zbornici so bili pozvani, da izdelajo načrt za škotsko avtonomijo.

Angleško-ruska pogajanja so že v toliko napredovala, da bodo posamezni odbori pričeli sedaj s pravim delom. Tretja komisija, ki se bavi z vprašanjem teritorialnih voda, se je že sestala. Poleg tega je bilo dvema sekcijama prvega odbora naloženo pričeti posvetovanja o vprašanjih dolgov, kreditov in medsebojnih odškodninskih zahtev.

Proračun sovjetskih republik. Po poročilih iz Moskve znaša letošnji deficit v ruskem proračunu 350 milijonov zlatih rubljev, to je 20 odstotkov vseh izdatkov, med tem ko je v preteklem letu znašal deficit 38 odstotkov vseh izdatkov. Deficit transportov se je zmanjšal od 145 na 29 milijonov. Izdatki za industrijo so padli od 120 na 68 milijonov. Prvikrat se sedaj nahaja v proračunu postavka — dohodki iz industrijskih podjetij — v znesku 24 milijonov zlatih rubljev. Te številke kažejo na splošno izboljšanje gospodarskih prilik.

Domovinstvo in državljanstvo v državi SHS.

Mi smo že pred enim letom naglašali kot žalostno posebnost naših zakonodajalcev, da se niso spomnili dati Jugoslaviji zakon, po katerem se lahko pridobi državljanstvo. V drugih državah polagajo na tak zakon veliko važnost, zlasti z ozirom na povojno dobo in po mnogih državah so lahko postali državljani ne glede na opcijo tudi oni ljudje, ki pred koncem vojne še niso bivali na sedanjem državnem področju. Samo pri nas imamo menda to posebnost, da ne morejo postati na noben način državljani Jugoslavije niti oni, ki že deset in desetletja bivajo na jugoslovanskem ozemlju.

Državljanstvo se je pri nas dalo pridobiti samo z opcijo in to je tudi vse, a vendar mnogo premalo, ker opcija daje državljanstvo samo na podlagi glasovanja po krvnoplemenskem pripadnosti. Za Jugoslavijo so lahko optirali samo ni, ki priznajo in tudi dokažejo, da so po krvi in plemenu Jugoslavi. V tem so od opcije, odnosno od edinega pri nas veljavnega pota za pridobitev jugoslovanskega državljanstva, izključeni vsi oni, ki ne morejo dokazati, da so Jugoslavi po krvi in plemenu, a vendar že deset in desetletja prebivajo v naših krajih. Zakonodajalec v Beogradu bi vendar moralo biti znano, da so se pred dolgim časom v naših krajih naselile rodbine iz nemških krajev ter se polagoma z našim življenjem popolnoma asimilirale. Te rodbine imajo nemška imena in seveda tudi niso po krvi in plemenu jugoslovanske. A vzemimo sedaj slučaj: sto in sto Maierjev, Schmidtov itd. živi že skozi par generacij v Jugoslaviji. Oni, ki so bili vedno doma, so Jugoslavi, tisti pa, ki jih je preobrat zatekel kot državne uradnike izven naše države, pa ne morejo postati naši državljani, če tudi so se tu rodili, šolali in živeli tako dolgo, dokler jih ni služba poklicala v druge kraje, kjer so po obstoječem domovinskem zakonu s službenim mestom avtomatično dobili tudi domovinstvo. Kak unikum je to, da je eden Maier ki je bil vedno v Ljubljani, jugoslovanski državljan, drugi pa ni samo za to, ker je nazadnje pred preobratom nekaj časa služil na Dunaju in tam dobil zadnjo domovinsko pravico. Ta Maier se je vrnil domov in tu, kjer prebiva njegova rodbina že celi vek, ne more postati državljan. Optirati ni mogel, ker je po pravem nemške krvi, rednim potom si pa državljanstva ne more pridobiti, ker ni zakona za to.

Pomanjkanje zakona o državljanstvu pa je hudo udarilo tudi mnoge pristne in čistokrvne Slovence. Po državni službi so tudi avtomatično dobili domovinsko pravico neke izven današnje Jugoslavije, ko je tekel opcijski rok, niso bili tukaj ali so ga pa zamudili, češ, saj smo pristni Slovenci in danes stojijo ti ljudje tukaj kot tuji — »inostranci«, ker ni zakona o pridobitvi državljanstva.

Pred dobrim letom so v Beogradu izdelali projekt zakona o pridobitvi državljanstva, ki je bil res čisto beograjski. Ta projekt je dejal, da se državljanstvo lahko pridobi po sedmih letih. To bi bilo dobro če ne bi bilo vmes zopet neizogibne delitve med Srbijance in prečane. Projekt je namreč določal, da se na srbskem ozemlju pridobi državljanstvo po sedmih letih od dneva, ko se je prosilec v Srbiji naselil, za prečanske kraje je pa stalo, da se šteje teh sedem let samo od prvega decembra 1918 naprej. To se pravi, da se pri nas prosilec za državljanstvo prav nič ne upošteva doba, ki jo je že prej preživel na naših tleh in če je tu njegova rodbina tudi že skozi dobo enega celega veka, z narodom popolnoma združena.

O tem projektu se naenkrat ni več govorilo in potem je do danes zaspal zakon in projekt.

Ker ni zakona o pridobitvi državljanstva, so pri nas ljudje, ki bi že davno in po vsej pravici morali biti naši državljani, izpostavljeni najrazličnejšim šikanam. Meče se jih namreč v en koš s tuji, ki začasno bivajo pri nas. Politične oblasti na najrazličnejše načine prav pogosto in mogoče tudi čisto po svoje: v enem mestu tako, v drugem pa drugače, popisujejo tuje. K tem popisovanjem ki so v zvezi še z velikimi taksami, pa morajo hoditi tudi oni, ki bi že davno morali postati naši državljani, ki dokažejo, da se zato že dolgo potegujejo in ki imajo celo od naših občin zagotovila sprejema v občinsko zvezo.

Skraini čas je že, da se pride na dan z zakonom o pridobitvi državljanstva in če vlada ne uvidi potrebe in koristi tega zakona, naj ga vsaj za to prinese, da ne bo sramote pred svetom.

Beletke

CENTRALIZEM IN FEDERALIZEM.

Nedeljska številka (od 27. t. m.) »Prager Presse« je v vsem svojem obsegu posvečena naši državi. Med drugimi odličnimi prispevki nahajamo tudi članek znanega srbskega zgodovinarja in vseučiliškega profesorja St. Stanojeviča, ki ga je objavil pod gornjim naslovom.

»Po petih letih silnih bojev in težkih kriz, piše članek, so se v naši notranji politiki osredotočili vsi problemi in želje nekako v enem vprašanju: Centralizem ali federalizem?

To tako priprosto in vendar tako važno ter komplicirano vprašanje tvori že sedaj okvir vsem različnim željam in stremeljenjem, ki tvorijo vzvod strankarskemu delovanju.

Zavestno ali nezavestno bo to vprašanje vedno bolj in bolj pravo jedro vsem volilnim geslom, in oni politiki ter državniki, ki gredo stvari do dna, uvidevajo vedno bolj, da bo pri prihodnjih volitvah to vprašanje razdelilo vse prebivalstvo v dva velika tabora in da bo definitivna rešitev tega vprašanja imela trajen vpliv na razvoj in usodo naše države.

Vprašanje o centralizmu in federalizmu ni slučajno ali pa izraz kakšnih kapric. Nasprotno, ono je popolnoma naravna posledica vsega zgodovinskega razvoja našega naroda, njegovih političnih nazorov.

Prebivalstvo v Srbiji in vsi Srbi iz Turčije ter Avstro-Ogde, ki so trajno stali pod vplivom državotvornih idej, ki so izžarevale iz svobodne srbske države, se zavedajo tega, da se samo takrat more država razviti, da celo samo takrat eksistirati, če se vlada iz enega mesta, iz ene točke, kjer je osredotočena narodova volja.

Potem se ugledni članek dotakne vprašanja avtonomije Slovenije in Hrvatske in pravi, da bi se pri eventualni realizaciji te avtonomije pokazale take težkoče, ki bi se skoro ne mogle premagati. Nato pa piše dobesedno: »Mit den Slowenen ginge es noch (namreč z avtonomijo!) da sie ethnisch territorial leicht und ohne Schwierigkeiten zu trennen sind.« Kar govori Stanojevič v nadaljnjih izvajanjih o Hrvatih, nas ne zanima. Bo že hrvatsko časopisje odgovorilo, če se mu bo zdelo primerno. In tudi ob ugotovitvi, da je članek pisan v beograjskem mišljenju ter da članek ne izvaja nujnih konsekvenc pri zaključkih, ki naj sledijo pozneje iz njegovih izvajanj, se nočemo ustavljati. Za nas Slovence je predvsem važno: Doma nam jutrovcu očitajo, da je naša avtonomija utopijska. To je trdil voditelj demokratske stranke v Sloveniji dr. Žerjav v posebnem članku (glej velikonočna številka »Jutra« od 19. t. m.) Sedaj pa se od strani uglednega učenjaka zatrjuje 1. da ni vprašanje avtonomije (federalizma) ter centralizma izraz kapric ali demagošiva, kar se nam v drugem besednem izrazu očita; 2. da je načrt avtonomije vsaj za Slovenijo izvršljiv ter da ni utopijska.

Ni menda treba poudarjati, kdo utegne imeti prav, ali srbski učenjak ali pa slovenski izdajavci. Obenem smo mnenja, da bi uredništvo »Prager Presse« naprosilo še druge odlične kulturne delavce (med temi tudi slovenske), da bi objektivno prispevali k temu vprašanju svoje informativne ter stvarne doneske, da bo stvar ilustrirana z več strani.

Razporeženo med narodom v Srbiji. Beograjska »Pravda« poroča, da vsi opozicijski klubi, posebno pa zemljoradniški, dobivajo poročila iz notranjosti Srbije. V starih krajih zahtevajo seljaki, da pridejo k njim hrvatski poslanci, da jih spoznajo ter čujejo, kaj oni hočejo. Narod se je začel živo zanimati za politiko in odpor proti Pašiču in Pribičeviću tako narastel, da se kaže že celo v okolici Beograda, ker se ljudje zlasti pritožujejo nad nasiljem policijskih organov. Narod se tudi mnogo zanima za razne korupcijske afere in tako se zlasti vprašuje, kateri radikalski prvaki so prejeli 30 milijonov francoskih frankov za južne in orientalske železnice in kako stojijo še razne druge afere, zlasti one s premogom, gozdovi in z zemljišči. Zelo važno je to, da se je začel srbski seljak zanimati za take stvari. Prej so ga znali vladni poslanci vedno pomiriti s praznimi besedami, danes pa to ne gre več. Narod zahteva imena in kazni krivcev. Mnogo se vprašuje, če je res, da se nekateri radikalski prvaki pripravljajo na beg iz države, drugi pa zopet trdijo, da bi nekateri radikalski poslanci radi nastopili proti Pašiču in njegovi ožji družbi, a si ne upajo, ker jim je Pašič zagrozil, da razglasi neke njihove umazanosti iz leta 1917, ako ga oni ne pustijo pri miru. Z velikim ogorčenjem se je tudi razneslo daleč po Srbiji, da je vlada skušala pridobiti na svojo stran nekega Davidovičevega pristaša, poslanca iz južne Srbije, s podkupno ponudbo od 300.000 din., kar je pa poslanec odklonil.

Škandalozno postopanje z angleškimi parlamentarci v Banjaluki. Sarajevska »Pravda« poroča: Člana angleškega parlamenta Mr. Patrick Hannon in Sir Philip Dawson, ki se mudita v naši državi v svrhu proučevanja ekonomskega položaja, sta obiskala tudi Sarajevo, odkoder sta se potem podala v Banjaluko, kjer sta imela priliko, doživeti eno pravo in pristno eshaesko Pašič—Pribičevićovo specialiteto. Vse povsod, korak za korakom ju je namreč spremljala banjaluka policija ter pazila na to, s kom bodeta občevala. To balkansko postopanje režimske policije napram parlamentarcem velike zavezniške države je izzvalo veliko zgražanje pri prebivalstvu in kako sta Angleža to sprejela, ni treba še posebej poudarjati. Čemu je bila potrebna ta sramota in škandal? — V katere svrhe špijonira Pašič—Pribičević režim potem svoje policije krenje parlamentarcem prijateljske države? — Izgleda, da se ta režim že svoje lastne sence boji. Sreča je samo to, da so bili Angleži od prebivalstva povsod najlepše sprejeti in da gre sramota samo na račun današnjega režima.

Dnevne novice.

Silno jih peče. Nobeno časopisje ne zmeče dnevno tolikanj samostojno surovih psovk na politične nasprotnike, kakor ravno policajdemokratsko v Sloveniji. Ako se odgovori na demokratske lopovske kanone s protikanonado, da so gospodje okrog »Jutra« močno užavljeni. »Jutra« se krega in hujuje radi »Straže«, ker je ta pribila dejstvo, da je voditelj slovenskih demokratov sodnijsko žigosani »goljuf.« Naj »Jutra« ovrže našo trditev, da Žerjav ni bil pri sodišču radi goljufije obsojen na šest mesecev ječe in v Jugoslaviji na furtimaški način s pomočjo svojega sodruga dr. Kramerja protipostavno amnestiran, pa bomo takoj preklicali, da dr. Žerjav ni goljuf. Kaj bi neki pisali o naši stranki demokratje, ako bi nosil samo eden član vodstva SLS kazenski žig, kot ga je n. pr. pritisnila roka pravice čisto zaslužen dr. Žerjavu. Z večmesečno kaznijo kaznovan človek je mogoč samo pri taki družbi, ki se zbira krog »Jutra«, »Tabora«, »Domovine« in »Naroda.« Ako je pa voditelj stranke javno pri sodišču proglašen goljufom, kaj so potem člani stranke, ki vedno enoglasno izvolijo takega človeka svojim načelnikom? Na to vprašanje naj nam blagovoli odgovoriti dr. Žerjavovo »Jutra.« Nadalje piše »Jutra« v torkovem uvodniku, kako žrtvuje dr. Žerjav vse svoje sile in sposobnosti, ves svoj čas in svoje zdravje nesebičnemu javnemu delu za napredek države. Ako bi ne bila šiba božja Slovenije dr. Žerjav nikdar posvetil svojega razdiralnega dela javnosti, bi bila danes mila nam Slovenija neke drugje, kakor pa je danes po efijaltskem delu najostrejšje obsodbe vrednega političnega mešetarja dr. Žerjava. Koliko da je bilo vredno dosedanje dr. Žerjavovo »nesebično« delo, kaže najbolj od oblasti mu prisojena kazen in pa od vseh poštenih Slovencev tisoč- in tisočkrat prokleta klika slovenskih demokratov, ki se zbirajo krog žeparja slovenske koristi, pravic in samostojnosti — bog nas varuj! — dr. Žerjava. Mož, ki je povzročil Sloveniji tolikanj materialne škode, prodal nje ne pravice in samostojnost iz zgolj egoističnih namenov, kakor je to storil bog slovenskih demokratov, za tega človeka bi bilo boljše, da bi se ne bil nikdar rodil!

Izplačana razlika ministrskih plač. Že zadnjič smo poročali, da so si ministri prav hitro izplačali razlike v plačah po novem zakonu. Potegnili so okroglo 700.000 dinarjev in sicer ministri po 40.000, državni podtajniki pa po 8000 dinarjev. Ker uradniki po novem zakonu še niso dobili niti beliča, vlada proti ministrski samopašnosti in nenasitnosti veliko ogorčenje. Nekateri beograjski listi zahtevajo, da se ta korupcija spravi v skupščini na dnevni red ter obsodi. Izplačilo so ministri izvedli tajno in bi ostalo tudi prikrito, če se ne bi ena od ministrskih žen pri nakupovanju v mestu bahala z lepoto doklado na še lepšo plačo.

Zopet Jadranska železnica. V Beogradu se ponovno spravlja na dnevni red vprašanje Jadranske železnice. Baje se je sedaj ponudila angleška tvrdka »Armstrong-Whitworth«, da bi bila pripravljena zgraditi omenjeno železnico. Sestavil bi se poseben konzorcij, ki bi dal naši državi potrebno posojilo v denarju in materialu. V konzorciju bi bilo tudi nekaj naših državljanov, seveda samo radi formalnosti. Nova železnica ne bi šla po stari projektirani črti vsled prevelikih terenskih težav. Izhodišče železnice bi bil Beograd, od tu bi pa tekla proga na Šabac, Tuzlo, Sarajevo, Knin, kjer bi se razcepila na dve progi, ena bi vezala Knin s Splitom, druga pa z Šibenikom. Prvo mesto bi se zgradilo v veliko, moderno trgovsko luko, dočim bi drugo pristanišče postalo oporišče vojne mornarice. Časopisi se o novi ponudbi izražajo še zelo skeptično, ker je mogoče, da so zadevo spravili na dan radikali, da jim služi kot dobro agitatorično orožje pri novih volitvah.

Občni zbor Slovenske Matice, ki se je vršil dne 13. aprila t. l., tedaj ob 60 letnici obstanka Slovenske Matice, je izvolil po večini stari odbor, ter ga dopolnil z gg. dr. Al. Gradnikom in dr. Joža Glonarjem ter novim nadzorstvom. Iz poročil je razvidno, da je izdala Slov. Matica v zadnjem triletnju upoštevaajoč težke gmotne razmere 11 publikacij v 51.000 izvodih in zemljevid slovenskega ozemlja v 10.000 izvodih. Napram izdatkom za te izdaje v znesku 239.284 dinarjev stoji popolnoma neobremenjeno premoženje Slov. Matice in knjižna zaloga v tržni vrednosti okroglo 1 milijona dinarjev. V pripravi za tisk prihodnje izdaje je zaključni zvezek slovenske zemlje, to je Stažerske in Prekmurja in IV. zvezek dr. Mencingerjevih izbranih spisov.

Velika tihotapska afra Subotiška policija ima sedaj opraviti s škandalozno tihotapsko afero, v katero so zapleteni najodličnejši veletrgovci mesta. Aretirali so

veletrgovca Heinricha Löwenthala, ki je stal na čelu tihotapske družbe, organizirane iz samih trgovcev. Tihotapili so na vse mogoče načine razno blago v Madžarsko in našo državo. Večinoma so podkupovali obmejne carinske organe, posluževali pa so se tudi cele tolpe tihotapcev, ki so blago prenašali na skrivaj preko meje. Poleg Löwenthala je aretiranih kakih 10 trgovcev, pri drugih pa še policija dela preiskavo.

Čaruga brez advokata. Pred osješkimi porotnim sodiščem se začne skona glavna razprava proti Jovanu Čarugi. Razbojnika pa je zadela huda nesreča: zapustil ga je namreč njegov advokat, ki ga je dosedaj branil, češ, da nima časa se baviti s procesom. Čaruga sedaj zahteva, da mu sodišče dodeli branitelja. Odvetniška zbornica bode morala sedaj sama odločiti, kdo naj Čarugo zagovarja, kar nikakor ne bo lahka stvar. Proces bo trajal najmanj tri tedne in ves ta čas bo moral advokat delati zastoj. Svojemu prvemu zagovorniku je sicer Čaruga obetal plačilo, toda samo pod tem pogojem, ako mu zagotovi pismo, da bo izposloval njegovo oprostitev. Ker pa pod takimi pogoji ne dobi branitelja, se je sedaj premislil ter hoče plačati advokata, če ga sodnija izpusti v gozd, kjer ima zakopan denar. Izjavil je, da se bo gotovo vrnil nazaj v ječo, kot kavcijo pa hoče založiti — svojo častno besedo. Ni verjetno, da bi sodnija imela toliko zaupanja na razbojniško častno besedo in Čarugi pač ne preostane drugega, kakor čakati obsodbe.

Svakinja in tašča. Te dni je bila pred smederevskim sodiščem v Srbiji obsojena vdova Petrija Nikolič, ki je svoji tašči Miroslavi izdrla jezik. Snaha in tašča sta živeli po mozevi smrti skupaj v eni hiši. Tašča pa je po stari navadi začela snaho sovražiti ter jo hotela na vse načine spraviti od hiše. Ogovarjala jo je po vasi, doma pa ji ni dala nikoli miru s svojim dolгим jezikom. Nekega dne je zopet došlo do prepira, v katerem je snaha s pomočjo svojega malega sina vrgla taščo na tla, ji odprla usta ter z vso močjo potegnila za jezik. Izdrla ga je skoraj popolnoma. Sosedje so bolnico hitro odpeljali v bolnico, kjer so ji zopet namestili jezik, da lahko govori, seveda jecljaje. Petrija je dobila za svoje dejanje šest mesecev ječe.

Stric in nečak. V vasi Kolnik blizu Križevcev sta živela skupaj dva ožja sorodnika: 65 let stari stric Jakob Nemec in njegov nečak Jakob Pugar. Ta dva sorodnika sta se neprestano prepirala med seboj in to radi tega, ker se je starostni stric vedno zaletaval z zbadljivkami v nečaka. Te dni sta se podala oba ob tretji uri zjutraj v gozd, kjer sta se lotila podiranja drevet. Pri tem opraviu je začel starejši Jakob dražiti mlajšega in ta je končno ne bode len pograbil za toporišče in s tem tako obdeloval stričeve rebre, da je ta radi tega moral za vedno na drugi svet.

Prvi ženski duhovnik v Jugoslaviji. V občini Prios v Vojvodini je dne 27. t. m. prvič javno nastopil ženski duhovnik tamošnjih reformistov, Olga Novak. Po njeni pridigi pa jo je policija aretirala skupno s svečenikom Aleksandrom Hada, ker sta se v cerkvenih govorih preveč bavila s politiko.

Morsko kopališče. Kdor želi oddiha ob morju in hoče uporabljati zdravilne morske kopeli, naj se poda v Baško na otoku Krku, kjer je najlepše morsko kopališče v našem Primorju. Cene so zmerne, potrežba izvrstna. Vsako leto prihaja lepo število Slovencev v to kopališče. Soba z jedno posteljo stane 20 dinarjev dnevno, celodnevna, izvrstna hrana 60 dinarjev, celodnevno kopanje v morju 4 dinarje. Natančnejša pojasnila daje Hotel Velebit v Baški, otok Krk.

Štajerske novice.

Na Belo nedeljo, na katero se je letos obhajal praznik sv. Jurija, je bil pri Sv. Juriju ob Ščavnici shod Slov. ljudske stranke. Shod, ki je bil prav dobro obiskan, je otvoril g. župnik Stuhec. Predsedoval mu je župan Horvat. Poslanec dr. Hohnjec je podal jasno sliko o sedanjem političnem položaju v naši državi, ki pomeni ne samo krizo Pašičeve vlade, nego veliko več. Ako bi se pri rešitvi te krize napravila napaka, bi to moglo imeti težke posledice za notranjo konsolidacijo države. Slovenci in Hrvati so pokazali svojo najboljšo voljo, da hočejo dati državi, kar je njenega in kar potrebuje za obnovo in razvoj. Mora pa tudi država dati Hrvatom in Slovincem to, do česar imajo pravo kot kulturni narodi s samolastnim zgodovinskim razvojem in z večstoletno narodno tradicijo. Ako bi kompetentni činitelji pred temi činjenicami zaprli oči ter Slovincem in Hrvatom oktroirali rešitev, ki bi nasprotovale bistvenim in nespremljivim zahtevam slovenskega in hrvatskega naroda, bi na sebe naložili pred vso državo in celim kulturnim svetom težko odgovornost. Izhodišče za rešitev sedanjih krize, v katero je državo vrgel Pašič-Pribičevićev velesrbski centralizem, je sporazum s Hrvati in Slovinci. Edino po tej poti se da rešiti vladina kriza. Vsaka druga pot pomenja podaljšanje in pogoršanje krize. Zbor je poslančevoro poročilo vzel s pritjevanjem na znanje, ter je enoglasno odobril politiko Jugoslovanskega kluba z željo, da Jugoslov. klub kot član federalističnega in opozicijskega bloka nadaljuje svojo borbo, dokler se iz državne uprave ne odstrani korupcija in nepoštenost ter ne zmaga načelo ljudske samouprave in istinite avtonomije.

Politično gibanje pri Sv. Martinu pri Vurbergu. — Pri nas se je vršil zadnji nedeljo shod zaupnikov in ožjih somišljenikov SLS. Za tem zborovanjem je občni zbor krajevne organizacije. V odbor so bili izvoljeni sami najboljši možje ter mladeniči. Zadnji nedeljo so prikolovratili k Sv. Martinu iz Maribora demokratje, ki so navduševali naših pet demokratov za Žerjav—Pribičevićevo izdajstvo in za boj proti klerikalizmu. Pri nas so demokratje vedno v istem številu skromne petice in če pridejo to petčlansko družbo navduševati policajde-

mokratski očetje iz Maribora, je vedno več govornikov nego pa poslušalcev. Med našim poštenim kmetiskim ljudstvom se še doslej demokratje niso upali ribariti, ker bi bil ta politični lov ravno tako brezuspešen, kakor je bil za samostojne. Mariborskim demokratom sicer nočemo kratiti izletov k nam, ampak naj jih prirejajo rajši pod drugo firmo, samo pod politično ne, ker pod tem naslovom se le smešijo med ljudmi.

V Apačah je bilo pretečeno nedeljo birmanih 248 otrok.

Od doma je odšla brez vsakega povoda Jožefa Repolusk, rojena 17. septembra 1898 na Lobjnici št. 6 pri Rušah. Deklica je srednjevelike postave, lasje ima rujava, slabo je oblečena ter ni pri pravi pameti. Kdor bi vedel, kje se deklica sedaj nahaja, naj to naznani prvi orožniški postaji.

Lepa prireditev izobraževalnega društva v Slov. Bistrici. Kat. izobraževalno društvo je priredilo v soboto, dne 26. aprila zvečer in dne 27. aprila popoldne žaloigro v petih dejanjih »Sovrašstvo in ljubezen.« Igra, ki je polna ginljivih prizorov, je uspela nad vse pričakovanje dobro, kar pričajo solze, ki jih je mnogim izvalila iz oči. Vsi igralci so rešili svoje vloge prav dobro. Ne vemo, koga bi bolj pohvalili, ali Dolfeta (g. Lojze Zorenč sam), ali pa njegovo izvoljenko Mamico, ali njene starše, Jero in Florijana, ki pa je bil v soboto za žaloigro preveč razpoložen, kar je drugi dan izbornu popravil. Tudi drugi igralci, ki so imeli manjše vloge, so vse hvale vredni. Le kmalu zopet kaj! G. Lojzetu Zorenč, kateremu se je v znamenje pri znanja in zahvale izročil skromen šopek, še enkrat iskrena in prisrčna zahvala!

Čebelarica podružnica za Ptuj in okolico priredi v nedeljo, dne 11. maja t. l. ob 2. uri popoldne poučno predavanje pri čebelnjaku Franca Kancler, mizarja in čebelarja na Sp. Hajdini pri Ptuj. Predava čebelarstvo strokovni učitelj. Vsi čebelarji dobrodošli. Čebelarica podružnica.

Mešetarja so pretepli. Iz Ormoža poročajo: Na zadnji sejem v Ormož je zopet prišel pri vseh kupcih ter prodajalcih osvražen mešetar Ivan Cvetko iz Trgovišča. Cvetko gre na sejnih vedno za tem, kako bi na lažnjiv in nepošten način ter brez dela in truda prigljal ljudi visoke svote. Na zadnjem ormoškem sejnu pa se mu je goljufiva sreča izneverila. Kupci in prodajalci so Cvetka zgrabili ter so ga tako zrahljali s pestmi in palicami, da je bil ves črn in skoro bi mu bili izbili še oko. Vse, ki poznajo Cvetka in njegov nečestni posel, katerega je nekanovano uganjal nekaj let, so odkritosrčnega mnenja: četudi je ves progast od batin, a zaslužil si je to porcijo in mu je vsak poštenjak iz srva privoščil.

Srčna kap jo je zadela. Iz Dobrne pri Celju smo prejeli to-le poročilo: Dne 25. t. m. je izdahnila zadeta od srčne kapi vzorna gospodinja Helena Dolčnak. Blagopokojna je bila v vsakem oziru vzgled. Vzorni Marijini družbenici: večni mir!

Grdo bogoskranstvo. Iz Gore Oljke v Savinjski dolini poročajo: Prvi letošnji shod smo imeli, kakor običajno, na veliki ponedeljek. Krasen dan je privabil od blizu in daleč veliko romarjev na ta prelepi hrib. Kakor se pa radi javljajo na velikih romarskih shodih razni žeparji, tako prihajajo tudi na naše cerkvene slovesnosti razni mestni gospodiči in gospodične, ki bi bolj spadali v mestne umazane beznice, kakor pa na romarski kraj. Nekaj nečuvnega se je tu pripetilo. Ko je večina romarjev že odšla, se je neka moralno pokvarjena tolpa moških in ženskih udov Sokola in Orjune polastila v zakristiji mašne obleke, jo oblekla in šla pred oltar, drugi se je podal v spovednico spovedovat gospodične te sdrge, tretji so pa zaplesali šimi-ples po cerkvi. Nekateri poštene romarji so se hoteli pri slovesu z Gore še v cerkvi zglasiti in se pokropiti, pa najdejo v svoje največje začudenje takšno kani-balsko počenjanje tam. Poklicani orožniki so duhal razpršili ter si nekaj imen zabeležili. Sram nas je povedati, da je bila večina teh pokvarjencev iz domače župnije, sami pristaši Sokola in Orjune pod vodstvom že proslulih sinov našega zdravnika. Gorje, če bi jih naše pošteno kmečko ljudstvo zalotilo pri tem peklenskem plesu, ne vem, če jih ne bi linčalo. Zahtevamo od sodnije strogo preiskavo in najstrožjo kazen za te propalice. Naše lepe Oljke, bisera Savinjske doline, si ne pustimo skruniti. Vse to smo romarji zvedeli po našem shodu, podrobnosti pa pričakujemo od očividcev. Celjska Orjuna že preiskuje, hoče se oprati očitka, da bi bila kot taka udeležena. Zopet imamo tukaj jasen dokaz, kam vodi zgoja brez religije. V tem slučaju divjstva obžalujemo, da nima naš zakonik za takšne propalice — batin.

Na Kozjak. Nedeljo, dne 4. maja se odpeljemo zjutraj 5.05 do postaje Brezno—Ribnica. Krenemo čez dravski most, odkoder pogled na Rižnikovo peč, nadalje skozi Brezno in po krasni dolini Breznice k Sv. Pan-kraciju (960 m), ki leži tik ob avstrijski meji. Jako lep razgled. Nadaljujemo na Remšnik (686 m), kjer se ustavimo pri Bastlunu (spom. knjiga in štampiljka SPD.). Povratek skozi dolino Vesce v Marberk. Odpeljemo se od postaje Vuhred—Marberk ob 19.29 domov. Priključite se mnogoštevilno temu izletu, da si ogledate te krasne naše kraje. Naj naše obmejno ljudstvo vidi, da nismo popolnoma pozabili na nje. Vsakdo dobrodošel. Nekaj jestvin s seboj vzeti. — OASPD.

Popravek. V »Zahvali« po umrlem g. Al. Košarju je pri sorodnikih pomotoma izostala beseda »brata«. Tretja, oziroma četrta vrsta bi se morala glasiti: našega skrbnega moža, očeta, brata, svaka, strica in bratranca, kar se tem potom popravi. Upravništvo.

Vinogradnikom priporočamo tvrdko Franjo Gailšek v Razlagovi ulici v Mariboru. G. Gailšek ima za vinogradnike na razpolago cele cagone: cepanega, rezanega in okroglega kolja po kar najnižjih cenah.

Prostovoljno gasilno društvo Paška vas priredi dne 11. maja 1924 ob 3. uri popoldan, pod kozolcem gosp.

Holovar v Gorenju zgodovinsko igro »Junaške Blejke«. Zgodovinska igra s petjem v štirih dejanjih. Čisti prebitek je namenjen za nabavo nove društvene zastave ter se predplačila hvaležno sprejemajo. K mnogobrojni udeležbi vabi vse domačine, kakor tudi sosede iz Braslovč, Letuša Mozirja in Šoštanja odbor gasilnega društva v Paški vasi.

KARO-čevlji

MARIBOR, Koroška c. 19.

Iz Maribora.

Veliki župan mariborske oblasti g. dr. Miroslav Ploj — predsednik mariborske razstave. Včeraj se je predstavila deputacija konzorcija mariborske razstave velikemu županu g. dr. Miroslavu Ploju ter ga naprosila, da prevzame vodstvo in predsedstvo letošnje razstave. G. veliki župan je rad prevzel predsedstvo in obljubil, da bo z vso vnemo deloval v razstavnem odboru kot predsednik. V najkrajšem času skliče anketo, na kateri se bo izvolil odbor in eksekutiva.

Carinski škandal. Sarajevski list »Večerna pošta« poroča v svoji številki od 25. t. m. o carinskem škandalu v Mariboru nad ravnateljem filmskega podjetja Biörnstadt-Justitz, Filmkomp. Ravnatelj je prišel s svojo filmsko družbo v našo državo, da snema filme po Dalmaciji in Bosni. Prišel je naravnost skozi Maribor in se je tod tudi vračal. Ko je prišel, je imel precej raznovrstnega denarja, ko se je vračal, je imel od tega samo še 500 dolarjev. Ko je prišel v Maribor, mu ni prav nič pomagalo potrdilo od carinske revizije, kateri je bil podvržen ob prihodu v našo državo. Carinik ga je dal preiskati ter mu je zaplenil 500 dolarjev. Potem se je pa hotel pokazati »velikodušnega« ter je ravnatelju rekel, da dobi denar lahko nazaj, če ga da zamenjati pri natakarnju mariborske kolodvorske restavracije v avstrijske krone. Ravnatelj se je moral vdati in je menjal denar pri natakarnju po kurzu 100 dolarjev za 6 milijonov avstrijskih kron. List pravi, da je bil carinik gotovo domenjen z natakarnjem ter je potem z njim delil dobiček te prisiljene in ugodne izmenjave. Sedaj pričakujemo, da se dožene, če se je res dogodil ta škandal in da se krivci kaznujejo.

Nesreča pri igranju z orožjem. 8 letni šolar Hriberšek A. iz Smetanove ulice se je igral z nabito flobert-pisto. Nenadoma se mu je pištola sprožila in krogla je zadela dečka v glavo. Rešilno društvo je prepeljalo dečka v bolnico.

Občni zbor Krekove posojilnice. Opozarjamo na občni zbor Krekove posojilnice, ki se vrši dne 4. maja v posojilniških prostorih Vetrinjska ulica 16, od 9. uri popoldne.

Važen sestanek Družabnega kluba se vrš v petek, dne 2. maja, točno ob 8. uri zvečer v Lekarniški ulici. Člani udeležite se ga v polnem številu!

Orliški krožek Maribor naznanja, da je bil primoran telovadne ure pri gojenkah spremeniti na vsako sredo in soboto od 6.—7. ure zvečer, kar prosimo, da blagovolite upoštevati. Ta sprememba bo trajala le nekaj časa. Kljub tej spremembi Vas prosimo, da blagovolite Vaši deci obisk telovadbe še nadalje dopustiti, ker se sedaj ista vrača še pri dnevu domov. Bog živi!

Majniške pridige v stolnici in sicer o najvažnejših resnicah bodo vsaki dan meseca majnika ob 7. uri zvečer. Pred pridigo ob pol 7. uri rožni venec, ob tri četrt na 7. Lavretanske litanijske. Primerno petje bo oskrbel znan pevski zbor.

Mariborske banke jutri dne 1. maja ne uradujejo.

»Veseli dan ali Matiček se ženi.« Komedija v petih dejanjih. Ponaredil po francoski »La folle journée, ou le mariage de Figaro, par N^r. de Beaumarchais« Anton Linhart. Insceniral V. Bratina, režila R. Železnik. — Anton Linhart (* 11. XII. 1756, † 14. VII. 1795), početnik slovenske dramatike, je otrok prosvetljenostne dobe, član barona Žiga Zoisovega kroga. Tisti čas je bil modern francoski klasicizem, ki je našel tudi med takratne Slovence svojo pot. Sloveščina si je delala prvo gaz v javnost in Linhart jo je hotel spraviti tudi na oderske deske, kjer je bilo slišati do takrat le posamezne Zoisove prevedene kuplete v laških operetah. Igraj »Županova Micka« in »Veseli dan ali Matiček se ženi« sta izšla leta 1790 v tisku, »Županova Micka« so igrali v ljubljanskem gledališču 28. XII. 1789, začetek slovenske dramatike je tu. Dasi je imel Linhart pred očmi tuje vzore, jih je vendar tako spretno priključil slovenskim razmeram, da je smatrali njegovi dve drami kakor izvirni deli. Pred vsem se čudi človek za ono dobo izredno opiljeni sloveščini, ki znači Linhart, da je bil talent. Pa tudi dejanje samo je pri obeh tako dobro, da še danes učinkuje. Da smo imeli Slovenci več takšnih mož! — De Beaumarchais (pravo ime mu je Pierre-Augustin Caron, * 1732, † 1799) je napisal svoje najboljšo delo »Figaro se ženi« (Le mariage de Figaro) leta 1781, cenzura pa ga je pustila uprizoriti šele leta 1784. Napoleon je rekel, da znači ta komedija že začetek revolucije — »c'est la Révolution en action«; je zelo duhovita, polna zanimivih zapletljajev, a tudi ostra. Slovstveniki postavljajo Beaumarchais-a v sredino med moderne komedijografe in Molièreja, smatrajo ga kot predhodnika Scribea in Sardouja. Linhartov »Matiček« se seve od Figara zelo razlikuje; pred vsem je prenesel dejanje iz gradu Aguas Frescas blizu Sevilje na neki gorenjski grad. Osebe je priredil čisto po svoje, marsikaj izpustil, marsikaj dodejal. — Lin-

hartovega »Matička« smo videli v mariborskem gledališču prvič za Nučiča leta 1919, ko so ga uprizorili desetkrat. Tembolj smo bili zvedavi, kakšen bo »Matiček« sedaj v Bratinovi inscenaciji. Spet priznamo: Bratina je z vokvirnim odrom prav dobro uspel. Človeku dobro de estetska linija in harmonična zaokroženost, ki nam jih nudi Bratinov oder in o katerem izpregovorimo ob priliki kaj več. Manj veselo pa je poglavje o režiji in igralcih, ki se tokrat pač niso dobro odrezali. Ni nam mar govoriti tu o svojstvih igralcev-umetnikov, o igralčevem stvarjanju in notranjem doživljanju. Reči pa moramo prav brez vseh ovinkov, da so v »Matičku« bili igralci zvečine prazne figure, ki so značile le imena oseb, ne pa značaje in doživljanj oseb samih in ki jih poseka še marsikateri diletant. Nekaj cnih izjemnih utrinkov ne more naši objektivni sodbi nič ovreči. Za primer se ne strašimo zapisati, da sta bila gg. Skrbinšek in Kokot kot Zmešnjava in Gašpar prilično prav med prvimi ob strani ge. Bukšekove kot Rozalijs, ki je pa tudi napram svojim vzornim kreacijam zdrnila nekoliko navzdol. Čudi nas prav Matiček g. Koviča, da je posnel samo površno lupino, v jedro samo pa se ni zapičil. Isto velja o Tončku g. Železnika. Gdč. Savinova (Nežika) pa igra itak bolj z živahnim temperamentom, zato pri nji ni videti izobličeni osebnosti. G. Grom (Naletel) in g. Tepavac (Žužek) sta bila, žal, le bolj govornila ulog, ko pa igralca. Vživeti se ni mogel ni g. Rasberger kot Budalo. Dokaj nas je še vznemljila režija, ki je bila le malce prepovršna. Kaj je vzrok, da so izostali kupleti v 4. in 5. dejanju, ki so za igro zelo značilni? Tako je imel Linhartov »Matiček« topot v mariborskem gledališču bolj žalosten dan, bogvedi čemu. Povsem pa se strinjamo, da je prišel »Matiček« v repertoar, saj je naš in že zato nam je ljub. Enkratna deloma neuspela predstava pa naj bo vsem, ki jih tiče, opomin in svarilo, da je treba biti pri vsaki stvari vedno z vso ljubeznijo, ker le takrat je zajamčen uspeh. — Josta.

Narodno gledališče. Danes, dne 30. aprila »Travata« Ab. E. Delavska predstava pri znatno znižanih cenah.

Klub »Grohar« ima svoj redni občni zbor dne 10. maja 1924 ob 8. uri zvečer v risalnici državne gimnazije s sledečim sporedom. 1. Poročilo predsednika. 2. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo. 3. Volitev novega odbora. 4. Smernice za klubovo delovanje v bodočem društvenem letu. 5. Slučajnosti.

Obisk zagrebškega velesejma. Slovensko trgovsko društvo v Mariboru priredi v nedeljo, dne 4. maja t. l. skupen obisk zagrebškega velesejma. Odhod z brzovlakom ob 1. uri 44 ponoči, vožnja polovična. Društveni člani se vabijo k čimvečji udeležbi. Prijave sprejema do četrtke dopoldne tajništvo Trgovskega gremija, kjer je oddati ob enem znesek 40 dinarjev za nabavo legitimacije.

Športna komisija mariborskega kolesarskega kluba »Edelweiss 1900« v Mariboru (v klubovih prostorih hotela Halbwidl v Mariboru) razpisuje kolesarsko dirko, ki bo v nedeljo, dne 25. maja 1924 na dirkališču na Teznu pri Mariboru. Dirka se po predpisih »Union cycliste internationale« Paris. Vsak dirkač dirka na lastne stroške in na lastno odgovornost. K dirkanju so pripuščena kolesa, ki nimajo prostega teka, s trdo glavinjo v zadnjem kolesu. Prijavljenje se zaključuje brezpogojno dne 18. maja 1924 ob 24. uri. Poznejše prijave se vpoštevajo le do 21. maja 1924, 24. ure in je za vsako tako prijavo treba plačati dvojno prijavnino. Prijave z navedbo društva, ki mu prijavljenec pripada, se morajo nasloviti na Športno komisijo »Edelweiss 1900« Maribor, hotel Halbwidl in so veljavne le tedaj, če se obenem vplača prijavnino. V soboto, dne 24. maja 1924, ob 20. uri se sestanejo: dirkalno vodstvo in dirkači v hotelu Halbwidl, da se pogovore in določijo tekmovalne pogoje.

Razpis mestnega magistrata. Razpisuje se mesto stavbnega inženjerja pri tujakšnjem mestnem stavbnem uradu. Predpogoj stavbno-politični izpit, oziroma zagotovilo, da se ga v najkrajšem času položi. Tozadevne opremljene prošnje z navedbo službenih zahtevkov je predložiti do dne 1. julija t. l. mariborskemu magistratu.

Led v komadih

se dobi dnevno v komadih v Krčevini št. 172, en komad po 8 din. Pri nakupu čez 5 komadov se postavi tudi na dom. Naročila se sprejemajo pod telefon št. 237. 273

MED. DR. FRANK

ordinira zopet od 8. do 10. ure dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne. Maribor, Prešernova ulica 2.

31letna gospodična z enim otrokom, dobro poučena v gospodarstvu in kuhinji, išče mesto pri samostalnem gospodu ali gospj, po mogočnosti do 15. maja. Na visoko plačo ne reflektira. Naslov v upravnistvu. 272

Premog, iz svojega premogokopa pri Veliki Nedelji prodaja Slovenska premogokopna družba z o. z. v Ljubljani, Wolfova ulica št. 1-I. 107

Zelenjadne sadike vseh vrst dobite v vrtnariji Iv. Jemec, Razlagova ulica 11, Maribor. 265 3—1

Spomnite se pri posebnih prilikah Prostovoljne požarne brambe in nje rešilnega oddelka v Mariboru z darovi za novi rešilni avto.

Ali sem že obnovil naročnino?

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.

Dušica.

Roman v treh delih. Angleški spisala B. Orczy. Prevedel Paulus.

(Dalje.)

Gotovo da ga je sovražila! Vsilil se je v njeno življenje, ubil je, — ne, kriv je bil, da je umrl njen brat, da so bili z žalostjo zagnjeni zadnji dnevi očetovega življenja. In sovražila ga je najbolj zaradi tega, ker je bil on vzrok, da je storila sramotno, nečastno dejanje, da je zagrešila izdajstvo, nehvaležnost, same nizkotne zločine, ki so bili tuji njenemu srcu, sovražila ga je, ker je z nepremagljivo silo zavladal nad njenim mišljenjem, nad vsem njenim hotenjem, ker ji je ukradel dušni mir in ji povzročil toliko nemira, strahu, groze —

Da sovražila ga je —

Ni mogla, ni hotela biti več sama. Samota ji je bila nevzdržna.

Poiskala je Petronelo in ji naročila, naj pripravi kovčge.

»Se danes odpotujeva na Angleško!« je dejala kratko.

»Na Angleško?« se je preplašila dobra starka, ki se je na vso srečo že zdavnaj vživela v gostoljubno hišo. »Tako nanaglo —?«

»Da. Sicer pa sva že večkrat govorili o potovanju. Saj vendar ne moreva za večno ostati v tej hiši!«

»Toda potni listi —? Si že naročila gospodu Déroulède, da jih oskrbi?«

»Ne, ne! Ni treba!« je dejala hlastno. »Sama jih poskrbim. Kakorkoli. Gospod Percy Blakeney je Anglež. Povedal mi bo, kaj naj storim.«

»Pa veš kje stanuje?«

»Da. Čula sem od gospe Déroulède sinoči, da ima stanovanje v krčmi »Pri razbitem vrču«. Brogard se mi zdi da se imenuje krčmar. Poiskala ga bom. Gotovo mi bo pomagal. Le vse pripravi za odhod! Kmalu se vrnem.« Pograbila je površnik in odhitela.

Na hodniku je obstala.

Tiho, mirno je bilo po vsej hiši. Nihče ni slutil, kakva strašna nesreča se bliža —

Neznosna se je zdela ta tihota. Ostra bol ji je presunila srce, oči so ji begale po nemih, tihih prostorih, ki so jo tako gostoljubno sprejeli, kjer je skoraj našla toliko zaželeni mir in srečo svoji zbegani duši.

Kje bo spet našla dom? Brez očeta, brez matere je, brez domače hiše, brez prijateljev —. Pahnila je od sebe skrbno, ljubeznivo roko, ki ji je hotela dati zavetje, ki jo je hotela braniti v dnevih nevarnosti —

Vest se ji je zbudila in z njo je vstalo kesanje. Zatisnila je oči, da bi ne videla ogabnega zločina, ki ga je zagrešila, pozabiti je hotela dom, ki ga je onečastila z — izdajstvom.

Težek, bolesten vzdih ji je pretresel prsi. Oh — to je bilo preveč zanj, tega ni mogla prenašati —

Leta in leta je ležala na njeni duši strašna, maščevalna prisega, z leti je rastla dolžnost, ki jo je prevzela ob mrtvem trupu bratovem. Molila je, prosila je razsvetljenja, nikogar ni bilo, ki bi ji svetoval, zdelo se ji je, da mora, mora —

In sedaj po storjenem zločinu je mahoma prišel preobrat —

Zavedla se je vse grozote svojega dejanja. In nerazložno izpočetka, pa vedno jasneje se ji je zdelo, da čuje glas —. Da, to je bil glas Božji, ki ji je pravil: »Moje je maščevanje in jaz bom povrnil ob svojem času, govori Gospod« —

Njen greh je stal pred njo, strašen, grozen. In za njim pravica Božja, ki je zahtevala kazen, zadoščenje —.

Izkušen

viničar CUNJE

se takoj sprejme pod ugodnimi pogoji. A. Viher, Maribor, Koroška cesta 53. 284

GOZDARSTVO

Trgovina

Martin Šumer

≡ Konjice ≡

priporoča veliko izbiro raznega manufakturnega ter drugega blaga po jako ugodnih cenah ter je za došlo sezijo vsakemu dana priložnost, da si pri nakupu oblačila dosti prihrani. 737 50—1

krojaške, suknjene in platnene odpadke, staro železje, kovano in vlitno, glaževino, kakor odpadke vsake vrste kupujem po najvišjih cenah

A. Arbeiter,

Maribor, Dravska ulica 15.

Zamenjam tudi staro železje, katero je za uporabo, s kovskimi odpadki in vlitino.

Širite „Stražo“!

Zdrknila je na tla ob steni v samotnem hodniku in bridko zajokala. Pretežko je bilo breme, ki je padlo na njena mlada ramena —.

»Julietta —!«

Izprva se ni genila. Njegov glas je bil, iz njegove sobe je prihajal. Magična moč je ležala v njem, pretresel jo je. Nežen, ljubeč je bil, pa obenem krepek in nepremagljiv, da je je segel v dušo in srce.

Ostala je na mestu, zdelo se ji je, da sanja.

Na hodniku so zadoneli njegovi koraki.

Hlastno je planila po koncu in si obrisala solze. Bežala bi, da bi je ne videl, — on, ki je bil vzrok njenih solz, njenega greha, njenega ponižanja.

Pa prepozno je bilo.

»Pojdete v mesto?« je vprašal vljudno. Videl jo je klečati, videl je, da je jokala. Pa ni hotel tega pokazati. Skrbljivo ji je popravil površnik, ki ji je zdrknil z ramen.

»Da. Opravka imam —.«

»Če niso nujni«, je nadaljeval v vidni zadregi, »— ali smem prositi, da bi za trenutek stopili v mojo sobo —?«

»Mudi se mi«, je dejala kolikormogoče mirno. »Morebiti bi potem ko se vrnem —.«

»Pravkar odhajam na svojo novo službo, gospodična, in poslovil bi se rad —.«

Z nepremagljivo silo jo je vleklo k njemu. In povrhu, odurno in neolikano bi bilo, če bi ga bre zvsakega slovesa pustila oditi, njega — svojega rešitelja in dobrotnika.

(Dalje prihodnjič).

Cepano, žagano in okroglo kolje, tudi na vagone, prodaja poceni Franjo Gnilšek v Mariboru, Razlagova ulica št. 25. 274 5—1

BERSON

Gumine pete in gumine podplate

Vam naj Vaš čevljar stavi na obuvalo, ker s tem ne samo, da si prihranite denar, ampak si čuvate tudi noge in obutalo.

ZVONOLIVARNA
„ZVONOGLAS“
MARIBOR TELEFON ŠT. 74
TOMANOVA ULICA
HITRA POSTREŽBA,
PRVOVRSTNA IZVRŠITEV, NIZKE CENE
RAČUN PRI:
ZADRUŽNI-GOSPODARSKI-BANKI
MARIBOR.
„ZVONOGLAS“
OKUSNO IZDELANI BRONASTI ZVONOVI—
HARMONIČNO AKORDIČNI TRAJNI GLASOVI

Odgovorni urednik: Vlado Pušenjak.

Izdaja konzorcij »Straže.«